

Somero

Valimotien asemakaava ja asemakaava- vamuutoksen alueen muinaisjäännösinventointi 2017

Timo Jussila

Tilaaaja: Someron kaupunki

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Havaintokartat ja vanhat kartat	7

Kansikuva: Mäkelän tilan asumaton päärakennus, luoteeseen. Samoilla kohdin lienee ollut talo 1600-luvulta lähtien.

Perustiedot

Alue: Somero, Valimotien asemakaava ja asemakaavan muutos alue, Someron keskustasta noin puolitoista kilometriä länteen, Kirkkojärven luoteisrannalla.

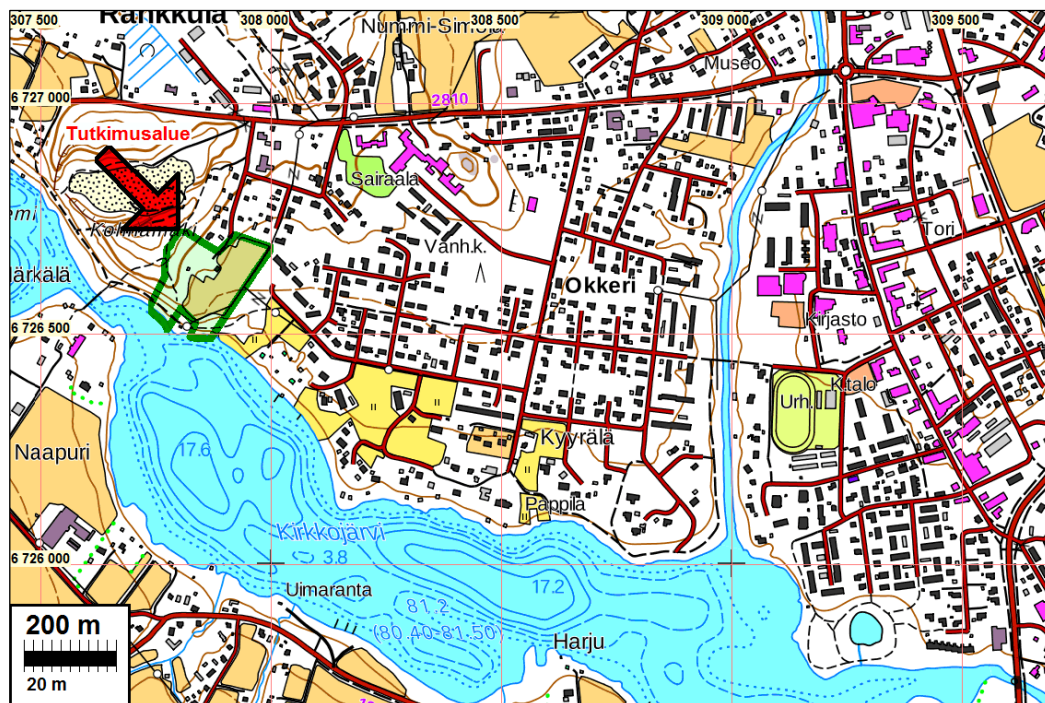
Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, suojeltavaksi katsottavia jäännöksiä.

Työaika: Maastotyö 9.6.2017

Kustantaja: Someron kaupunki

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila.

Tulokset: Alueella on sijainnut talo ja torppa viimeistään 1770-luvun lopulta lähtien ja ilmeisesti talo on ollut liki samalla paikalla tähän päivään saakka. Alue on ollut monin tavoin rakennettua tähän päivään saakka. Alueella on moderneja rakennusten ja kellareiden jäännöksiä. Mitään merkkejä tai jäännöksiä paikan vanhemmasta asutuksesta ei havaittu. Talon ympäristön alue on maaperältään savea ja osin märkää. Koekuopissa ei havaittu mitään mainittavaa. Alueelta ei löytynyt muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi ehdotettavia jäännöksiä. Havaitut rakenteiden jäännökset olivat moderneja ja kellareiden rauniotkin vaikuttivat nuorilta.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa ellei muuta mainittu. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuun alussa v. 2017. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu kesäkuun 8 pv. 2017. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Inventointi

Someron kaupunki on laatimassa asemakaavaa alueelle. Varsinais-Suomen maakuntamuseo antoi hankkeesta lausunnon (2.2.2017, Dnro 13638-2016) jossa todettiin, että alueella olleen vanhan torpan paikalla muinaismuistolain tarkoittamia ja rauhoittamia kiinteäksi muinaisjäännekseksi luokiteltavia rakenteita. Someron kaupunki tilasi vaaditun työn Mikroliitti Oy:ltä. Työ tehtiin normaalina, asemakaavatason muinaisjäännösinventointina. Maastotyö tehtiin 9.6.2017, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Paikka sijaitsee Kirkkojärven länsipään pohjoisrannalla. Alue on osin peltoa osin metsämaata. Alueella on vanha tilakeskus, Mäkelän talo, joka on nyt autiona ja osittain raunioituneena. Lähi-alueelta ei tunneta ennestään kiinteitä muinaisjäänneksiä. Lähimmät tunnetut muinaisjäänneksiset sijaitsevat n. 1,5 km etäisyydellä (kivikautinen asuinpaikka, kuppikivi, vanha kirkonpaikka).

Kaarin Mäkelän (1990) mukaan Mäkelän talon paikalle, pappilan maille perustettu Ahdesmäen torppa mainitaan rippikirjassa ensimmäisen kerran v. 1782. Torppa lienee perustettu 1760-luvulla, ei kuitenkaan aiemmin. Vuoteen 1804 mennessä torpan nimi muuttui Mäkeläksi, joka erotettiin itsenäiseksi taloksi v. 1923. Kaarin Mäkelän (1990) teoksessa on kuvattuna kartta vuodelta 1779, johon torppa on merkitty.

Vanhojen karttojen perusteella (isojakokartta 1779, pitäjänkartta 1842, senaatinkartta 1876, peruskartta 1959 - 92) taloon sijainnut jokseenkin tarkasti aina täysin samalla paikalla. Syy siihen selviää maastossa. Talo on laakealla ja matalalla – tuskin huomattavalla - kumpareella, jonka ympärillä maaperä on kosteaa kaikkialla muualla paitsi pohjois-koillispuolella, jossa taas on ollut aina pelto. Peltokuvio on ollut sama 1700-luvulta nykypäiviin.

Kauempana talon länsipuolella on korkean moreenimäen jyrkähkö rinne. Rinteen juurella maaperä muuttuu saveksi tai hiesuksi. Maaperä on hyvin kostaa rinteen juuren alueella. Sinne tehdyt pari koekuoppaa täytyivät heti vedellä. Rinteen ja talon välissä on metsäkoneen syviä uria, jotka olivat täynnä vettä. Pusikkoinen maasto heti talon etelä-lounaispuolella on samoin hyvin märkää savi- tai silttimaata. Pelto talon itäpuolella on savea. Parissa koekuopassa talon itäpuolella oli vain muokkauskerros ja heti alla puhdas savi. Talon pihamaalla on pari kymmentä senttiä paksu hiekkasora jonka alla savi. Hiekka on paikalle tuotua, pihamaan perustaksi. Sen alla ei savimaassa näytä säilyneen mitään silmin havaittavaa kulttuurikerrosta.

Pihamaan länsipuolella on kaksi betonista rakennuksen perustaa – v. 1959 kartan mukaan yhden ja saman ulkorakennuksen perustoja. Pihan lounaisreunalla on betonirenkainen kaivon jäännös. Talon eteläpuolella on ollut vaja (1959 kartalla), mutta siitä ei ole maanpäällisiä merkkejä jäljellä sen paikalla kasvavassa tiheässä pusikossa. talosta 60 m länteen, rinteen alaosassa on edelleen kartalle merkitty isohkon ulkorakennuksen raunio.

koekuoppa talon pihalla

Talon lähiympäristössä en havainnut mitään muita rakennusten tai rakenteiden jäänteitä kuin em. betoniperustat ja kaivon. Talon ja rinteen välinen alue oli heinittynyt ja seillä ei ole mitään rakenteiden jäännöksiä.

Havainnot:

Havaintojen yhteydessä mainittu numero viittaa karttoihin sivulla xx. Talon länsipuoleinen mäenrinne oli hakattu ja kasvoi tiheää vesakkoa ja pusikkkoa. Laserkeilausaineistossa siellä erottui kuoppia. Ne ovat nykyaikaisia.

- 1) Yhdessä rinteessä on betoniset seinät.

- 2) Rinteessä olevan ladon raunioita on rinteessä kasa lohkottuja kiviä joissa poran jäljet.

- 3) Pellon luoteiskulman länsipuolella on loivemmassa rinteessä kellarikuoppa, jonka seinät on kivetty mukulakivin – kiviaines on samaa mitä paikan maaperässä, joten kivet on otettu kuopasta kaivetusta maasta. Kellarikuopassa on vielä lautakaton jäänteitä jäljelle. Kuopassa on sortunutta seinää ja kattoa nykyaikaisen rojun seassa.

- 4) Pellon kulmassa, rinteessä on pieni maanottopaikka jonka reunalla ilmeisesti maasta seulottuja kiviä rökkiönä.

- 5) Pellon reunassa, jyrkän ja korkean, rantaan laskevan rinteiden reunalla on kellarikuoppa, jonka seinät on kivetty mukulakivin. Kuoppa on saman lainen ja kokoinen kuin edellä kuvattu havainto 3. Kuopan koko on n. 2,5 x 3,5 m ja syvyys n. 1,8 m. Kuopassa on sisällä sortuneita rakenteita ja nykyaikaista rojua.

Kuopan luoteispuolella n. 10 m päässä on aivan sortunut hieman pienemmän kuopan jäännös jossa näkyy vain mukulakiviä kuopan matalan pohjan pinnassa ja rautarojua

6 ja 7) betoniset rakennuksen perustat talon pihan länsipuolella.

Yleiskuvia:

Talon länsipuoleista maastoa pihan ja rinteiden välillä.

Tarkastin metsäiset alueet melko kattavasti silmänvaraisesti, joskin näkyväisyys vesakossa oli huono. Pellot olivat kesannolla ja niitä en tarkemmin katsonut kuin aivan talon länsipuolella. En havainnut missään mitään merkkejä vanhasta asutuksesta. Havaitut kellarikuopat on hylätty vasta hiljattain ja ne vaikuttivat varsin nuorilta rakenteilta. On hyvin todennäköistä, että savikkoi- sessa ja tiukassa, paikoin märässä maaperässä ei ole maanalaisia, säilyneitä rakenteita tai kulttuurikerroksia paikan vanhimmasta asutuksesta. Lopputulos on se, että alueella ei ole kiinteää muinaisjäännöstä tai muita suojeltavaksi katsottavia kulttuurihistoriallisia jäännöksiä.

14.6.2017

Timo Jussila

Lähteet:

Painamattomat lähteet:

Senaatinkartta XI lehti 22, kartoitus 1876, 1877. Maanmittauslaitos.

Kaavaselustus. Somero Valimotien asemakaava ja asemakaavan muutosluonnos. Sweco Ympäristö Oy, 10.10.2016.

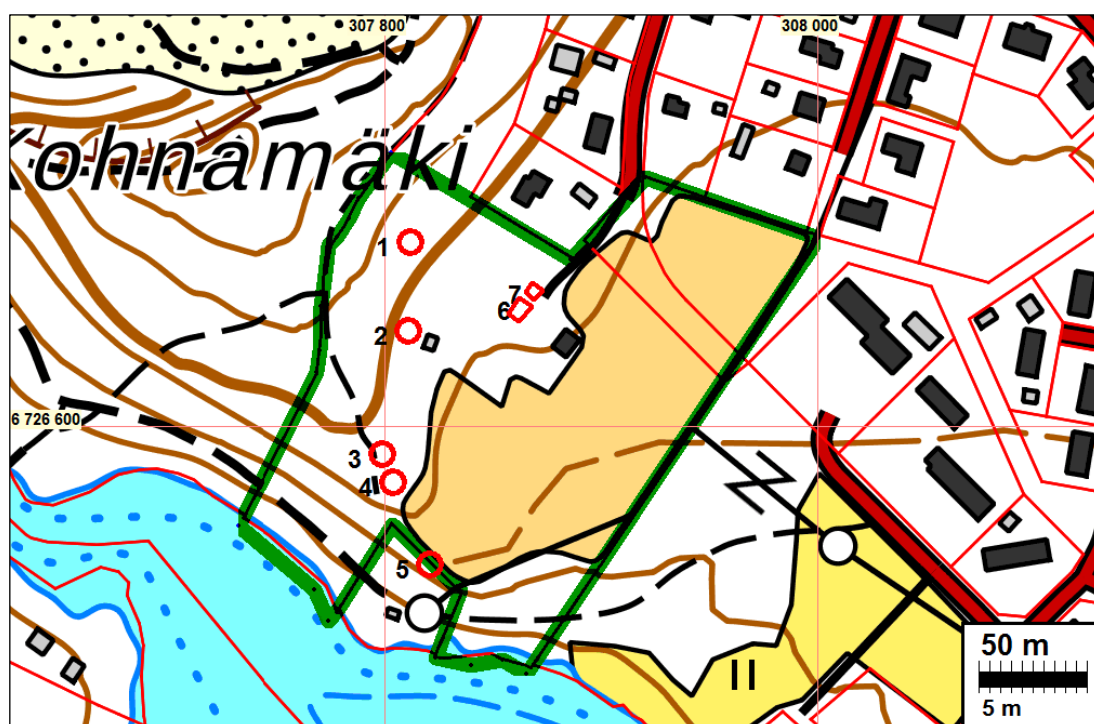
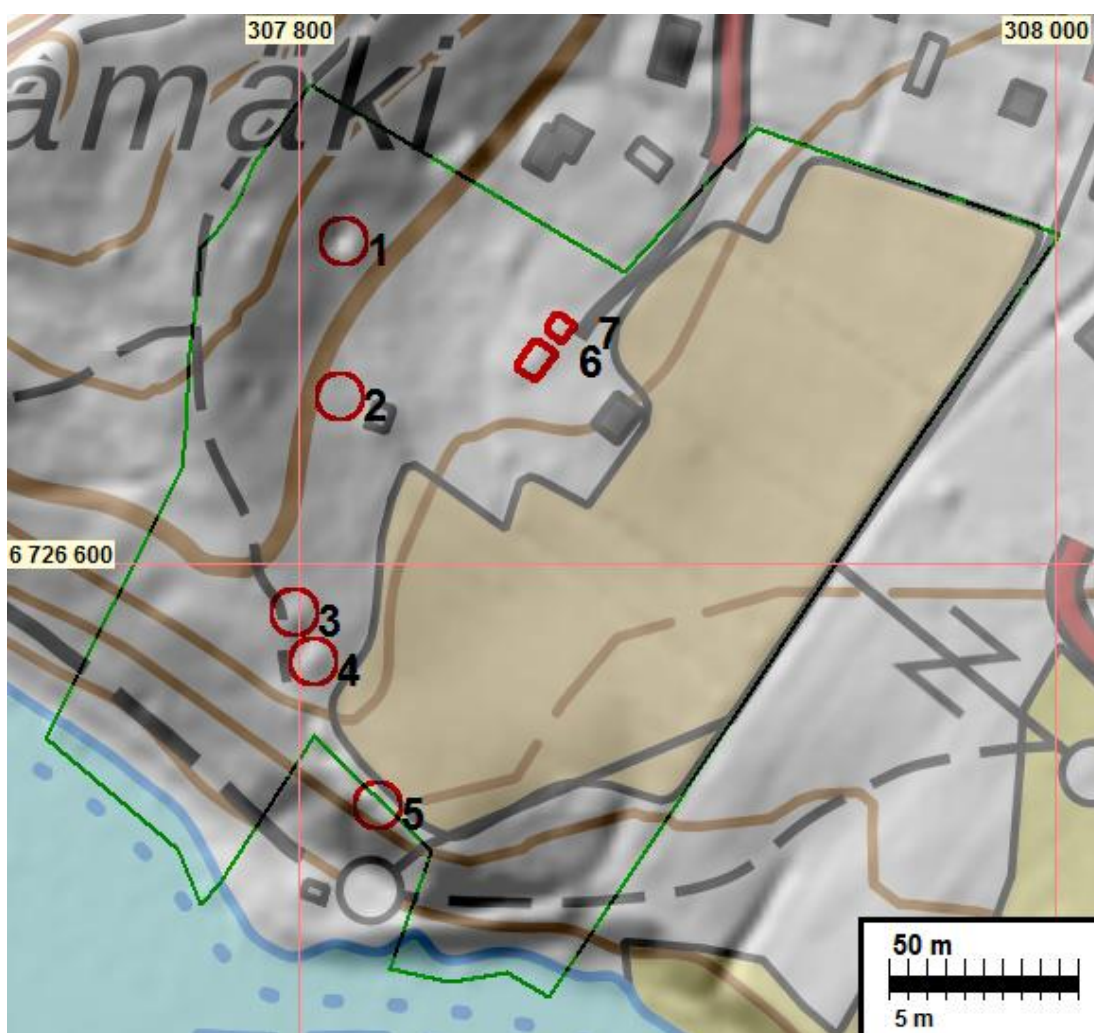
Geograf karta öfver Somero Socken belägen i Nedre Sääxmäki Härad och Tavastehus län. 1842 (Pitäjänskartta, 2034 05 Somero). Maanmittauslaitos.

Painetut lähteet:

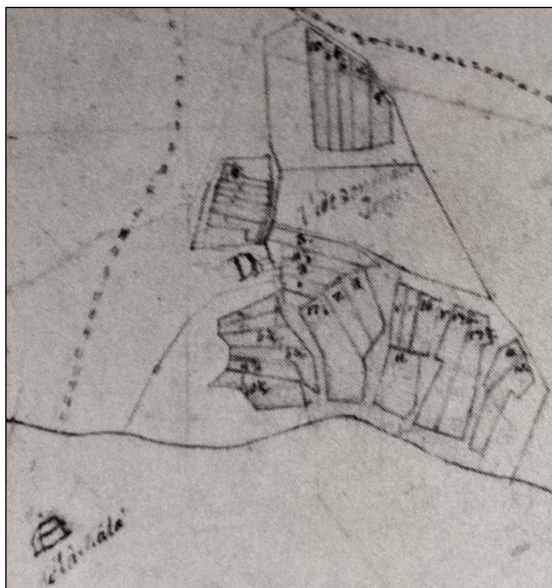
Lehtonen Kaarin 1990: Someron ja Somerniemen kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 2.

Peruskartta 2024 05, 1959, 1990 ja 1992. Maanmittauslaitos.

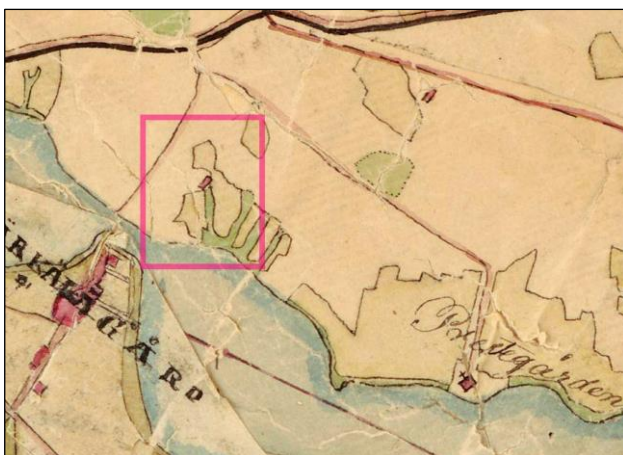
Havaintokartat ja vanhat kartat

Tutkittu alue rajattu vihreällä, havainnot punaisella ympyrällä.

Ote kartasta v. 1779 (teoksesta Mäkelä 1990). Torppa on kirjaimen D itäkupeessa.

Ote pitäjänkartasta 1842

Ote senaatinkartasta v. 1876

Otteet peruskartasta v. 1959 ja 1990